HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

11 iunie 2020*

„Trimitere preliminară – Procedură de atribuire a unor contracte de concesiune – Directiva 2014/23/UE – Articolul 38 alineatul (9) – Regimul măsurilor corective destinate să dovedească restabilirea fiabilității unui operator economic vizat de un motiv de excludere – Reglementare națională prin care se interzice operatorilor economici care fac obiectul unui motiv de excludere obligatorie să participe la o procedură de atribuire a unor contracte de concesiune timp de cinci ani – Excluderea oricărei posibilități a unor asemenea operatori de a face dovada măsurilor corective adoptate”

În cauza C-472/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța), prin decizia din 14 iunie 2019, primită de Curte la 20 iunie 2019, în procedura

**Vert Marine SAS**

împotriva

**Premier ministre,**

**Ministre de l'Économie et des Finances,**

CURTEA (Camera a noua),

compusă din domnul S. Rodin, președinte de cameră, și domnii D. Šváby (raportor) și N. Piçarra, judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: doamna V. Giacobbo-Peyronnel, administratoare,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Vert Marine SAS, de F. Dereux, avocat;

– pentru guvernul francez, de P. Dodeller, de A.-L. Desjonquères și de C. Mosser, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: franceza.

– pentru guvernul elen, de A. Dimitrakopoulou, de D. Tsagkaraki și de L. Kotroni, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de J.-F. Brakeland, de P. Ondrůšek și de L. Haasbeek, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

## Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 38 alineatele (9) și (10) din Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind atribuirea contractelor de concesiune (JO 2014, L 94, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Vert Marine SAS, pe de o parte, și Premier ministre (prim-ministrul) și ministre de l'Économie et des Finances (ministrul economiei și finanțelor, Franța), pe de altă parte, în legătură cu o cerere de abrogare a anumitor dispoziții ale Decretului nr. 2016-86 din 1 februarie 2016 privind contractele de concesiune (JORF din 2 februarie 2016, textul nr. 20) prezentată de această societate.

### Cadrul juridic

#### *Dreptul Uniunii*

3 Considerentul (71) al Directivei 2014/23 are următorul cuprins:

„Cu toate acestea, ar trebui să se prevadă posibilitatea ca operatorii economici să adopte măsuri de conformare pentru remedierea consecințelor infracțiunilor penale sau ale abaterilor și pentru prevenirea în mod eficient a repetării acestora. Măsurile respective ar putea fi, în special, măsuri legate de personal sau de organizare, cum ar fi ruperea legăturilor cu persoanele sau organizațiile implicate în comportamentul ilicit, măsuri adecvate de reorganizare a personalului, implementarea unor sisteme de raportare și de control, crearea unei structuri interne de audit care să monitorizeze respectarea legislației și adoptarea unor norme interne de responsabilizare și de compensare. În cazul în care aceste măsuri oferă garanții suficiente, operatorul economic în cauză nu ar mai trebui să fie exclus doar din motivele respective. Operatorii economici ar trebui să aibă posibilitatea de a solicita examinarea măsurilor de conformare luate în vederea unei posibile admiteri la procedura de atribuire a concesiunilor. Cu toate acestea, ar trebui să se lase la latitudinea statelor membre să stabilească condițiile procedurale și de fond exacte aplicabile în astfel de cazuri. Statele membre ar trebui să aibă, în special, libertatea de a decide dacă doresc să permită ca autoritățile contractante sau entitățile contractante individuale să efectueze evaluările relevante sau să încredințeze sarcina respectivă altor autorități la nivel central sau descentralizat."

4 Articolul 38 alineatele (4), (9) și (10) din această directivă prevede:

„(4) Autoritățile contractante și entitățile contractante menționate la articolul 7 alineatul (1) litera (a) exclud un operator economic de la participarea la o procedură de atribuire a concesiunilor, în cazul în care acestea au stabilit că operatorul economic respectiv a făcut obiectul unei condamnări pronunțate printr-o hotărâre definitivă, pentru unul dintre următoarele motive:

(a) participarea la o organizație criminală, în sensul articolului 2 din Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului [din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate (JO 2008, L 300, p. 42)];

(b) corupție, astfel cum este definită la articolul 3 din Convenția privind lupta împotriva corupției care implică funcționari ai Comunităților Europene sau funcționari ai statelor membre ale Uniunii Europene [(JO 1997, C 195, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 11, p. 195)] și la articolul 2 alineatul (1) din Decizia-cadru 2003/568/JAI a Consiliului [din 22 iulie 2003 privind combaterea corupției în sectorul privat (JO 2003, L 192, p. 54, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 122)], precum și corupție astfel cum este definită în legislația internă a autorității sau entității contractante sau a operatorului economic;

(c) fraudă, în sensul articolului 1 din Convenția privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene [(JO 1995, C 316, p. 48, Ediție specială, 19/vol. 12, p. 50)];

(d) infracțiuni teroriste sau infracțiuni legate de activitățile teroriste, așa cum sunt definite la articolul 1, respectiv la articolul 3 din Decizia-cadru 2002/475/JAI a Consiliului [din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului (JO 2002, L 164, p. 3, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 252)], sau instigare, complicitate sau tentativă de a săvârși o infracțiune, în sensul articolului 4 din respectiva decizie-cadru;

(e) spălare de bani sau finanțarea terorismului, astfel cum sunt definite la articolul 1 din Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului [din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului (JO 2005, L 309, p. 15, Ediție specială, 09/vol. 2, p. 214)];

(f) munca copiilor și alte forme ale traficului de persoane, astfel cum sunt definite la articolul 2 din Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului [din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/629/JAI a Consiliului (JO 2011, L 101, p. 1)].

[…]

(9) Orice operator economic care se află în una dintre situațiile menționate la alineatele (4) și (7) poate furniza dovezi care să arate că măsurile luate de operatorul economic sunt suficiente pentru a demonstra fiabilitatea acestuia, în ciuda existenței motivului relevant de excludere. Dacă astfel de dovezi sunt considerate suficiente, operatorul economic în cauză nu este exclus de la procedură.

În acest scop, operatorul economic trebuie să dovedească că a plătit sau s-a angajat să plătească o compensație în ceea ce privește eventualele prejudicii cauzate prin infracțiune sau prin abatere, că a clarificat complet faptele și împrejurările, cooperând activ cu autoritățile însărcinate cu investigația și că a luat măsuri concrete la nivel tehnic, organizațional și în materie de personal, adecvate pentru a preveni orice noi infracțiuni sau abateri. Măsurile luate de către operatorii economici sunt evaluate ținând seama de gravitatea și de circumstanțele particulare ale infracțiunii sau ale abaterii. În cazul în care măsurile sunt considerate insuficiente, operatorul economic în cauză primește o expunere a motivelor respectivei decizii.

Un operator economic care a fost exclus printr-o hotărâre definitivă de la participarea la procedurile de atribuire a concesiunilor sau a achiziției nu are dreptul să facă uz de posibilitatea prevăzută în temeiul prezentului alineat în timpul perioadei de excludere care rezultă din respectiva hotărâre în statele membre în care hotărârea produce efecte.

(10) Prin intermediul unui act legislativ sau administrativ național și cu respectarea dreptului Uniunii, statele membre precizează condițiile de aplicare a prezentului alineat. Acestea stabilesc, în special, perioada maximă de excludere dacă operatorul economic nu ia niciun fel de măsuri, astfel cum este prevăzut la alineatul (9), pentru a-și demonstra fiabilitatea. Dacă perioada de excludere nu a fost stabilită prin hotărâre definitivă, respectiva perioadă nu depășește cinci ani de la data condamnării pronunțate prin hotărâre definitivă, în cazurile menționate la alineatul (4), și trei ani de la data evenimentului relevant, în cazurile menționate la alineatul (7)."

5 Articolul 51 din directiva menționată are următorul cuprins:

„(1) Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 18 aprilie 2016. Statele membre comunică de îndată Comisiei textul acestor dispoziții.

Atunci când statele membre adoptă măsurile respective, acestea conțin o trimitere la prezenta directivă sau sunt însoțite de o astfel de trimitere la data publicării lor oficiale. Statele membre stabilesc modalitatea de efectuare a acestei trimiteri.

(2) Statele membre comunică Comisiei textul principalelor măsuri de drept intern pe care le adoptă în domeniul reglementat de prezenta directivă."

### *Dreptul francez*

6 Articolul 39 din Ordonanța nr. 2016-65 din 29 ianuarie 2016 privind contractele de concesiune (JORF din 30 ianuarie 2016, textul nr. 66) prevedea:

„Sunt excluse de la procedura de atribuire a contractelor de concesiune:

1° Persoanele care au făcut obiectul unei condamnări definitive pentru una dintre infracțiunile prevăzute la articolele 222-34-222-40, 313-1, 313-3, 314-1, 324-1, 324-5, 324-6, 421-1-421-2-4, 421-5, 432-10, 432-11, 432-12-432-16, 433-1, 433-2, 434-9, 434-9-1, 435-3, 435-4, 435-9, 435-10, 441-1-441-7, 441-9, 445-1-445-2-1 sau 450-1 din Codul penal, la articolele 1741-1743, 1746 sau 1747 din Codul fiscal general, iar în cazul contractelor de concesiune care nu sunt contracte de concesiune în domeniul apărării sau al securității, la articolele 225-4-1 și 225-4-7 din Codul penal, sau pentru tăinuirea unor astfel de infracțiuni, precum și pentru infracțiunile echivalente prevăzute de legislația unui alt stat membru al Uniunii […]

[…]

Excluderea de la procedura de atribuire a contractelor de concesiune în temeiul prezentului alineat 1 se aplică pentru o durată de cinci ani de la data pronunțării condamnării;

[…]"

7 Articolul 19 din Decretul nr. 2016-86 avea următorul cuprins:

„I. – Candidatul trebuie să prezinte, în susținerea candidaturii sale, o declarație pe proprie răspundere prin care atestă:

1° Că nu face obiectul niciunei excluderi de la participarea la procedura de atribuire a contractelor de concesiune, prevăzute la articolele 39, 40 și 42 din Ordonanța din 29 ianuarie 2016 menționată mai sus;

2° Că informațiile și documentele referitoare la capacitățile și la aptitudinile sale, cerute în temeiul articolului 45 din Ordonanța din 29 ianuarie menționată mai sus și în condițiile stabilite la articolele 20 și 21, sunt exacte.

II. – Candidatul prezintă toate documentele care justifică faptul că nu face obiectul niciunei excluderi de la participarea la procedura de atribuire a contractelor de concesiune prevăzută la articolele 39, 40 și 42 din Ordonanța din 29 ianuarie 2016 menționată mai sus.

[…]”

8 Articolul 23 din acest decret prevedea:

„I. – Înainte de a examina candidaturile, autoritatea concedentă care constată că înscrisurile sau informațiile a căror prezentare era obligatorie conform articolelor 19, 20 și 21 poate solicita candidaților în cauză să își completeze dosarul de candidatură într-un termen adecvat. Aceasta îi informează ulterior pe ceilalți candidați cu privire la punerea în aplicare a prezentei dispoziții.

II. – […] Candidaturile inadmisibile sunt de asemenea eliminate. Este inadmisibilă candidatura depusă de un candidat care nu poate participa la procedura de atribuire în temeiul articolelor 39, 40, 42 și 44 din Ordonanța [nr. 2016-65] menționată mai sus sau care nu posedă capacitățile sau aptitudinile cerute în temeiul articolului 45 din aceeași ordonanță.”

9 Toate dispozițiile citate anterior din Ordonanța nr. 2016-65 și din Decretul nr. 2016-86 au fost abrogate la 1 aprilie 2019 și preluate în esență la articolul L. 3123-1 și, respectiv, la articolele R. 3123-1-R. 3123-21 din Codul achizițiilor publice.

## Litigiul principal și întrebările preliminare

10 Vert Marine, o societate specializată în gestionarea delegată a echipamentelor sportive și recreaționale, a cărei parte esențială a activității rezultă din exploatarea unor contracte de concesiune încheiate cu colectivități publice, a sesizat Conseil d’État (Consiliul de Stat, Franța) pentru a contesta respingerea tacită de către prim-ministru a cererii sale de abrogare a articolelor 19 și 23 din Decretul nr. 2016-86.

11 În această privință, ea susține în special că aceste dispoziții nu sunt compatibile cu articolul 38 din Directiva 2014/23, întrucât nu acordă operatorilor economici excluși de drept de la participarea la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune, în urma unei condamnări definitive pentru una dintre infracțiunile grave prevăzute la articolul 39 alineatul (1) din Ordonanța nr. 2016-65, posibilitatea de a furniza dovada că au luat măsuri corective care permit să se demonstreze restabilirea fiabilității lor în pofida existenței acestei condamnări. Din dosarul prezentat Curții reiese că infracțiunile prevăzute la articolul 39 alineatul 1 din Ordonanța nr. 2016-65 corespund în esență infracțiunilor prevăzute la articolul 38 alineatul (4) din Directiva 2014/23.

12 În acest context, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 38 alineatele (9) și (10) din Directiva 2014/23 se opune unei reglementări naționale care privează un operator economic de posibilitatea de a furniza o asemenea probă, atunci când acesta a fost exclus de drept de la participarea la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune în urma unei condamnări definitive pentru infracțiuni deosebit de grave pe care legiuitorul național a intenționat să le reprime pentru a garanta, în scopul moralizării achizițiilor publice, caracterul exemplar al candidaților.

13 În plus, instanța menționată urmărește să afle dacă, în ipoteza în care examinarea caracterului adecvat al măsurilor corective luate de operatorul economic poate fi încredințată autorităților judiciare, se poate considera că mai multe măsuri judiciare prevăzute de dreptul național, și anume ridicarea unei sancțiuni, reabilitarea judecătorească și excluderea mențiunii condamnării în buletinul nr. 2 din cazierul judiciar, respectă regimul măsurilor corective instituit la articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23.

14 În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Directiva [2014/23] trebuie interpretată în sensul că se opune ca legislația unui stat membru, în cadrul unui obiectiv de moralizare a achizițiilor publice, să nu dea unui operator economic condamnat printr-o hotărâre definitivă pentru o infracțiune de o gravitate deosebită și care face, din acest motiv, obiectul unei măsuri de interzicere a participării la o procedură de atribuire a unui contract de concesiune pentru o perioadă de cinci ani posibilitatea de a furniza probe care să ateste că măsurile pe care le-a luat sunt suficiente pentru a demonstra fiabilitatea sa autorității contractante, în pofida existenței acestui motiv de excludere?

2) Dacă Directiva [2014/23] permite statelor membre să încredințeze altor autorități decât autoritatea contractantă în cauză competența de a aprecia dispozitivul de conformare a operatorilor, o astfel de posibilitate permite încredințarea acestui dispozitiv unor autorități jurisdicționale? În cazul unui răspuns afirmativ, mecanisme precum dispozitivele din dreptul francez de ridicare a unei sancțiuni, de reabilitare judecătorească și de excludere a mențiunii condamnării în buletinul nr. 2 din cazierul judiciar pot fi asimilate unor dispozitive de conformare în sensul directivei?"

## Cu privire la întrebările preliminare

### *Cu privire la prima întrebare*

15 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 38 alineatele (9) și (10) din Directiva 2014/23 trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care nu acordă unui operator economic condamnat definitiv pentru una dintre infracțiunile prevăzute la articolul 38 alineatul (4) din această directivă și supus, pentru acest motiv, unei interdicții de drept de a participa la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune posibilitatea de a face dovada că a luat măsuri corective care pot demonstra fiabilitatea sa.

16 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul articolului 38 alineatul (9) primul paragraf din Directiva 2014/23, orice operator economic care se află în una dintre situațiile menționate, printre altele, la alineatul (4) al acestui articol poate furniza dovezi care să arate că măsurile luate de operatorul economic sunt suficiente pentru a demonstra fiabilitatea acestuia, în ciuda existenței motivului relevant de excludere, și că, dacă astfel de dovezi sunt considerate suficiente, operatorul economic în cauză nu este exclus de la procedură. Această dispoziție introduce astfel un mecanism de măsuri corective (*self-cleaning*) [a se vedea prin analogie, în ceea ce privește articolul 57 alineatul (6) din Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind

achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE (JO 2014, L 94, p. 65), care este echivalentul articolului 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23, Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, punctul 49 și jurisprudența citată].

17 Din modul de redactare a articolului 38 alineatul (9) primul paragraf din Directiva 2014/23 reiese că, prin faptul că prevede că orice operator economic poate furniza dovada măsurilor corective luate, această dispoziție conferă operatorilor economici un drept pe care statele membre trebuie să îl garanteze cu ocazia transpunerii acestei directive, cu respectarea condițiilor stabilite de aceasta din urmă.

18 Articolul 38 alineatul (9) al treilea paragraf din Directiva 2014/23 prevede însă că nu se acordă posibilitatea de a face dovada măsurilor corective luate unui operator economic care a fost exclus printr-o hotărâre definitivă de la participarea la procedurile de atribuire a concesiunilor sau a achiziției pentru întreaga perioadă de excludere care rezultă din hotărâre și în statele membre în care aceasta din urmă produce efecte. Prin urmare, numai în acest caz un operator economic nu poate beneficia de dreptul conferit prin articolul 38 alineatul (9) primul paragraf din Directiva 2014/23.

19 În această privință, nu poate fi asimilată unei excluderi printr-o hotărâre definitivă, în sensul articolului 38 alineatul (9) al treilea paragraf din Directiva 2014/23, o excludere care, în temeiul unei reglementări naționale precum articolul 39 alineatul (1) din Ordonanța nr. 2016-65, este prevăzută în mod automat în privința oricărui operator economic condamnat printr-o hotărâre definitivă pentru una dintre infracțiunile prevăzute la articolul 38 alineatul (4) din Directiva 2014/23.

20 Astfel, din modul de redactare a articolului 38 alineatul (9) al treilea paragraf din Directiva 2014/23 reiese fără ambiguitate că excluderea trebuie să rezulte în mod direct dintr-o hotărâre definitivă referitoare la un anumit operator economic, iar nu din simplul fapt că, printre altele, o condamnare a fost pronunțată printr-o hotărâre definitivă pentru unul dintre motivele enumerate la articolul 38 alineatul (4) din Directiva 2014/23.

21 În consecință, din modul de redactare a articolului 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 reiese că, cu excepția situației avute în vedere la al treilea paragraf al acestei dispoziții, un operator economic poate face dovada măsurilor corective adoptate pentru a-și demonstra fiabilitatea în pofida existenței, în privința sa, a unuia dintre motivele de excludere prevăzute la articolul 38 alineatele (4) și (7) din Directiva 2014/23, cum ar fi o condamnare pronunțată printr-o hotărâre definitivă pentru unul dintre motivele enumerate la articolul 38 alineatul (4) literele (a)-(f) din Directiva 2014/23.

22 Această interpretare este confirmată de obiectivul urmărit prin articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23. Astfel, prin faptul că prevede că orice operator economic trebuie să poată furniza dovada măsurilor corective adoptate, această dispoziție urmărește să sublinieze importanța acordată fiabilității operatorului economic (a se vedea prin analogie Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, punctul 49 și jurisprudența citată) și, prin urmare, după cum a arătat guvernul elen în observațiile sale scrise, să garanteze o evaluare obiectivă a operatorilor economici și să asigure o concurență efectivă. Or, acest obiectiv ar fi compromis dacă statele membre ar avea posibilitatea să restrângă, dincolo de situația avută în vedere la articolul 38 alineatul (9) al treilea paragraf din Directiva 2014/23, dreptul operatorilor economici de a face dovada măsurilor corective luate.

23 În plus, această interpretare nu este repusă în discuție de faptul că statele membre trebuie, în temeiul articolului 38 alineatul (10) din Directiva 2014/23, să precizeze condițiile de aplicare a acestui articol și dispun, în această privință, de o putere de apreciere certă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, punctul 34 și jurisprudența citată).

24 Astfel, expresia „condiții de aplicare” presupune ca însăși existența dreptului conferit de articolul 38 alineatul (9) primul paragraf din Directiva 2014/23, precum și posibilitatea de a-l exercita să fie garantate de statele membre, în caz contrar, astfel cum a arătat Comisia în observațiile sale scrise,

statele membre ar fi în măsură, cu ocazia stabilirii condițiilor de aplicare, să priveze acest drept de substanță. O asemenea interpretare este, de altfel, confirmată în considerentul (71) al Directivei 2014/23, din care reiese că statele membre au numai competența de a stabili condițiile procedurale și materiale menite să definească exercitarea dreptului menționat.

25 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care nu acordă unui operator economic condamnat definitiv pentru una dintre infracțiunile prevăzute la articolul 38 alineatul (4) din această directivă și supus, pentru acest motiv, unei interdicții de drept de a participa la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune posibilitatea de a face dovada că a luat măsuri corective care pot demonstra fiabilitatea sa.

***Cu privire la a doua întrebare***

26 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 38 alineatele (9) și (10) din Directiva 2014/23 trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune ca examinarea caracterului adecvat al măsurilor corective luate de un operator economic să fie încredințată autorităților judiciare și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă articolul 38 alineatul (9) din directiva amintită trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care permite autorităților judiciare să ridice, pentru o persoană, o interdicție de drept de a participa la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune ca urmare a unei condamnări penale, să anuleze o asemenea interdicție sau să excludă orice mențiune cu privire la condamnare în cazierul judiciar.

27 În ceea ce privește primul aspect al celei de a doua întrebări, trebuie să se constate că modul de redactare a celor trei paragrafe care alcătuiesc articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 nu precizează care este autoritatea competentă să evalueze caracterul adecvat al măsurilor corective invocate de operatorul economic. În aceste condiții, cu ocazia stabilirii condițiilor de aplicare a acestei dispoziții în temeiul articolului 38 alineatul (10) din această directivă, statelor membre le revine obligația de a preciza, în reglementarea lor națională, identitatea autorității abilitate să efectueze această evaluare, astfel încât operatorul economic să poată exercita în mod efectiv dreptul care îi este conferit la articolul 38 alineatul (9) primul paragraf din directiva menționată.

28 Această interpretare este confirmată de considerentul (71) al Directivei 2014/23, care prevede că, în cadrul stabilirii condițiilor procedurale și materiale privind aplicarea articolului 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23, statele membre trebuie să aibă în special libertatea de a permite ca autoritățile contractante sau entitățile contractante individuale să evalueze caracterul adecvat al măsurilor corective invocate de operatorul economic sau să încredințeze sarcina respectivă altor autorități, la nivel central sau descentralizat.

29 Din acest considerent reiese că legiuitorul Uniunii a dorit să lase statelor membre o marjă largă de apreciere în ceea ce privește definirea autorităților însărcinate cu evaluarea caracterului adecvat al măsurilor corective. În această privință, din termenii „altor autorități la nivel central sau descentralizat” rezultă că statele membre pot încredința această misiune de evaluare oricărei alte autorități decât autoritatea contractantă sau entitatea contractantă.

30 Acest lucru este valabil *a fortiori* atunci când – astfel cum arată în observațiile lor scrise guvernele francez și elen, precum și Comisia – autoritățile judiciare sunt, prin natura lor, în măsură să efectueze o apreciere cu deplină obiectivitate și independență a caracterului adecvat al măsurilor corective și să examineze, în acest scop, elementele de probă avute în vedere în prima teză a articolului 38 alineatul (9) al doilea paragraf din Directiva 2014/23, în conformitate cu cerințele prevăzute în a doua și în a treia teză ale acestei dispoziții.

31 În aceste condiții, după cum a arătat Comisia în observațiile sale scrise, se impune ca, atunci când un stat membru intenționează să încredințeze o asemenea misiune de evaluare autorităților judiciare, regimul național instituit în acest scop să respecte toate cerințele prevăzute la articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 și ca procedura aplicabilă să fie compatibilă cu termenele impuse de procedura de atribuire a contractelor de concesiune. În caz contrar și în special în ipoteza în care autoritatea judiciară nu ar fi abilitată să efectueze o evaluare detaliată a elementelor de probă impuse în al doilea paragraf al articolului 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 sau nu ar fi în măsură să se pronunțe în mod definitiv înainte de finalizarea procedurii de atribuire, dreptul instituit în primul paragraf al acestei dispoziții în favoarea operatorului economic ar fi golit de substanță.

32 În ceea ce privește al doilea aspect al celei de a doua întrebări, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, nu este de competența acesteia din urmă să se pronunțe, în cadrul unor proceduri inițiate în temeiul articolului 267 TFUE, asupra compatibilității normelor de drept intern cu dreptul Uniunii. În aceste condiții, Curtea este competentă să furnizeze instanței naționale toate elementele de interpretare proprii dreptului Uniunii care să îi permită acesteia să aprecieze compatibilitatea unor asemenea norme cu reglementarea Uniunii (Hotărârea din 25 octombrie 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, punctul 27 și jurisprudența citată).

33 În această privință, instanței de trimitere îi revine sarcina de a verifica dacă procedurile judiciare cum sunt procedurile de ridicare a unei sancțiuni, de reabilitare judecătorească și de excludere a mențiunii condamnării în buletinul nr. 2 din cazierul judiciar îndeplinesc efectiv condițiile impuse și obiectivul urmărit de regimul măsurilor corective instituit la articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23.

34 În special, instanței de trimitere îi revine sarcina de a stabili dacă astfel de proceduri permit, pe de o parte, operatorilor economici în cauză să prezinte autorităților judiciare competente dovada măsurilor corective prevăzute în prima teză a articolului 38 alineatul (9) al doilea paragraf din Directiva 2014/23 și, pe de altă parte, autorităților judiciare menționate să evalueze caracterul adecvat al măsurilor respective în modul prevăzut în a doua teză a acestei dispoziții și să dispună, atunci când consideră că fiabilitatea operatorului este restabilită prin efectul măsurilor în cauză, ridicarea unei sancțiuni, reabilitarea sau excluderea mențiunii condamnării în buletinul nr. 2 din cazierul judiciar.

35 În acest context, trebuie precizat că, în ipoteza în care ridicarea unei sancțiuni, reabilitarea sau excluderea mențiunii condamnării în buletinul nr. 2 din cazierul judiciar ar putea fi dispusă fără ca autoritatea judiciară competentă să fie obligată să evalueze caracterul adecvat al măsurilor corective adoptate, iar operatorii economici în cauză ar putea, astfel, să participe la proceduri de atribuire a unor contracte de concesiune fără să facă dovada acestor măsuri – fapt susținut de Vert Marine și de Comisie în observațiile lor scrise –, nu s-ar putea considera că asemenea proceduri judiciare îndeplinesc obiectivul urmărit și condițiile impuse de regimul măsurilor corective instituit la articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23, întrucât, pe de o parte, acestea nu ar oferi autorității contractante nicio garanție că fiabilitatea operatorului economic în cauză este restabilită și, pe de altă parte, ele ar permite unor operatori potențial nefiabili să participe la proceduri de atribuire a unor contracte de concesiune.

36 Pe de altă parte, instanța de trimitere trebuie să se asigure că procedurile judiciare prevăzute de dreptul național sunt de natură să asigure, în timp util, unui operator economic care dorește să participe la o procedură de atribuire a unor contracte de concesiune posibilitatea de a face dovada măsurilor corective luate. Astfel, dreptul prevăzut la articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 ar fi lipsit de substanță dacă operatorul economic nu ar putea folosi în mod util aceste proceduri înainte de finalizarea procedurii de atribuire.

37 Or, atât Vert Marine, cât și Comisia susțin, în observațiile lor scrise, că reabilitarea judiciară, pe lângă faptul că nu îndeplinește condiția menționată la punctul 34 din prezenta hotărâre, nu poate fi solicitată decât după un anumit termen care variază de la doi la cinci ani, ceea ce nu ar permite operatorilor economici în cauză să beneficieze de reabilitare înainte de expirarea acestui termen. Instanței de

trimitere îi revine sarcina de a verifica acest aspect, la fel cum îi revine obligația de a verifica dacă termenele prevăzute de procedurile de ridicare a unei sancțiuni și de excludere a mențiunii condamnării în buletinul nr. 2 din cazierul judiciar sunt compatibile cu cele referitoare la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune.

38 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 38 alineatele (9) și (10) din Directiva 2014/23 trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune ca examinarea caracterului adecvat al măsurilor corective luate de un operator economic să fie încredințată autorităților judiciare, cu condiția ca regimul național instituit în acest scop să respecte toate cerințele prevăzute la articolul 38 alineatul (9) din această directivă și ca procedura aplicabilă să fie compatibilă cu termenele impuse de procedura de atribuire a contractelor de concesiune. Pe de altă parte, articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care permite autorităților judiciare să ridice, pentru o persoană, o interdicție de drept de a participa la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune ca urmare a unei condamnări penale, să anuleze o asemenea interdicție sau să excludă orice mențiune cu privire la condamnare în cazierul judiciar, cu condiția ca astfel de proceduri judiciare să îndeplinească efectiv condițiile impuse și obiectivul urmărit de acest regim și în special atunci când un operator economic dorește să participe la o procedură de atribuire a unor contracte de concesiune, să permită ridicarea în timp util a interdicției care îl afectează, exclusiv în considerarea caracterului adecvat al măsurilor corective invocate de operatorul respectiv și evaluate de autoritatea judiciară competentă în conformitate cu cerințele prevăzute de această dispoziție, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

**Cu privire la cheltuielile de judecată**

39 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

1) **Articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind atribuirea contractelor de concesiune trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care nu acordă unui operator economic condamnat definitiv pentru una dintre infracțiunile prevăzute la articolul 38 alineatul (4) din această directivă și supus, pentru acest motiv, unei interdicții de drept de a participa la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune posibilitatea de a face dovada că a luat măsuri corective care pot demonstra fiabilitatea sa.**

2) **Articolul 38 alineatele (9) și (10) din Directiva 2014/23 trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune ca examinarea caracterului adecvat al măsurilor corective luate de un operator economic să fie încredințată autorităților judiciare, cu condiția ca regimul național instituit în acest scop să respecte toate cerințele prevăzute la articolul 38 alineatul (9) din această directivă și ca procedura aplicabilă să fie compatibilă cu termenele impuse de procedura de atribuire a contractelor de concesiune. Pe de altă parte, articolul 38 alineatul (9) din Directiva 2014/23 trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care permite autorităților judiciare să ridice, pentru o persoană, o interdicție de drept de a participa la procedurile de atribuire a unor contracte de concesiune ca urmare a unei condamnări penale, să anuleze o asemenea interdicție sau să excludă orice mențiune cu privire la condamnare în cazierul judiciar, cu condiția ca astfel de proceduri judiciare să îndeplinească efectiv condițiile impuse și obiectivul urmărit de acest regim și în special atunci când un operator economic dorește să participe la o procedură de atribuire a unor**

**contracte de concesiune, să permită ridicarea în timp util a interdicției care îl afectează, exclusiv în considerarea caracterului adecvat al măsurilor corective invocate de operatorul respectiv și evaluate de autoritatea judiciară competentă în conformitate cu cerințele prevăzute de această dispoziție, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.**

Semnături